

DE LIEFDE VAN BOB EN DAPHNE

HAN B.
AALBERSE

DEEL II

Han B. Aalberse

DE LIEFDE VAN BOB EN DAPHNE

Tweede deel

[PixelPerfect Publications | Den Haag](#)

Introductie

Het eerste deel van 'De liefde van Bob en Daphne' verscheen in 1955. De erotische lading van dit boek veroorzaakte veel ophef. Justitie in het preutse Nederland van die tijd sleepte auteur [Han B. Aalberse](#) voor het gerecht wegens vermeende pornografie. Boeken werden in beslag genomen en -na vrijspraak- weer vrijgegeven. Deze procedure herhaalde zich een paar keer, tot en met deel drie in de loop van de jaren zestig. Toen uiteindelijk de seksuele revolutie zich aankondigde, was het pleit beslecht. Bob en Daphne werden na vele tienduizenden gedrukte exemplaren en nog meer lezers eindelijk ook officieel geaccepteerd.

PixelPerfect Publications geeft 'Bob en Daphne' uit als ebook, te beginnen met deel een en twee. De ebooks zijn voorzien van een verse inleiding op de geschiedenis van de boeken.

Informatie over andere erotische ebooks [achterin dit ebook](#).

Inleiding

Bob en Daphne en de wereld die veranderde

Op 4 juli 1955 klopt justitie aan de deur bij schrijver Johannes van Keulen. In de gang van zijn woning aan de Haagse Roelofstraat liggen de boeken hoog opgetast. Het ruikt er naar inkt. De eerste oplage van zijn geesteskind *De wereld van Bob en Daphne* is net binnen. Ze zijn per 24 stuks verpakt in bruin pakpapier. Van Keulen krijgt een dagvaarding uitgereikt. De aanklacht luidt: pornografie, of in juridische termen: "... welke inhoud in aanmerkelijke en bepalende mate aanstotelijk was voor de eerbaarheid vanwege een reeks zedenkwetsende beschrijvingen van ontuchtige en/of oneerbare handelingen met een soms pervers karakter, somwijlen zelfs in bloedschennige verhouding etc etc."

Die eerste kloep op de deur is het startsein van een controverse die tot eind jaren zestig aanhoudt. In de loop van bijna vijftien jaar en drie delen over de jonge Bob en Daphne spelen justitie en Van Keulen kat en muis: dan weer een dagvaarding en een inbeslagname, dan weer vrijspraak en vrijgave, tot uiteindelijk de wal het schip keert. *Flower power* en vrije seks breken eind jaren zestig door in de Nederlandse wereld en die daarbuiten. De zedenpolitie overleeft zichzelf en erotiek komt boven de toonbank uit.

Alle stennis rond de uitgaven heeft de verkoop van de boeken een flinke steun in de rug gegeven. In de archieven van het Letterkundig Museum vermeldt een herdruk van deel 2 dat het hier het 34- tot het 40-duizendtal betreft. Dat was prettig voor Van Keulen, want hij was niet alleen auteur (onder de naam Han B. Aalberse), maar ook uitgever, dus alle winsten kwamen alleen hem ten goede. Iedereen wil een verboden boek lezen, dus hij had er zelfs belang bij het vuurtje op te stoken. Maar dat deed hij pas later, in tal van advertenties waarin hij het scandaleuze karakter van de boeken onderstreepte. De eerste dag, 4 juli 1955, moet voor hem een schok zijn geweest. Dossiers met processtukken in genoemd museum vermelden alleen die datum op de omslag, met eenzelfde onheilspellendheid die 9/11 heeft wegens de aanslagen op New York in 2001.

In het persbericht dat Van Keulen op 18 juli 1955 over de kwestie uitgeeft (dat dan nog een *communiqué* heet), ontkent hij dat de roman 'aanstotelijk voor de

eerbaarheid' is. De aanklacht luidt wat hem betreft niet een geval van "vuilschrijverij", maar van "mooschrijverij op een gebied dat door velen nog als 'vuil' wordt beschouwd: de seksualiteit, i.c. de jeugd-seksualiteit". De zaak was aan het rollen gekomen door een "nogal opgewonden brief van een jongeman, die het gewraakte boek bij zijn verloofde had gevonden", zo stelde Van Keulen een jaar later in een persbericht. Die jongeman was met het boek naar de Amsterdamse politie gestapt.

Gelukkig voor Van Keulen is de boekhandel nooit van zijn exemplaren beroofd. De verkoop kan gewoon doorlopen, benadrukt de schrijver annex handelaar in zijn communiqué uit 1955. Ook meldt hij dat *Bob en Daphne* is verschenen in de reeks 'De Wijde Horizon' van zijn uitgeverij Oisterwijk, waarin ook boeken van van J.D. Salinger en Robert Lowry zijn uitgekomen. Door zijn boek in dezelfde reeks te plaatsen, laadt Van Keulen de verdenking op zich zijn schrijfkunst van hetzelfde literaire niveau te achten. Ook handig voor de verkoop. In de berichten van 1955 en 1956 wordt overigens nergens uitgelegd wat het verband is tussen Aalberse en Van Keulen en in het rijtje Wijde Horizontitels staat ook het boek *Sexuele opvoeding* van Johan van Keulen. Opmerkelijk? Ja en nee. Boekjes over seksuele voorlichting was het genre dat Van Keulen beoefende voor hij zijn avonturen begon met *Bob en Daphne*. Die schreef hij wel onder eigen naam.

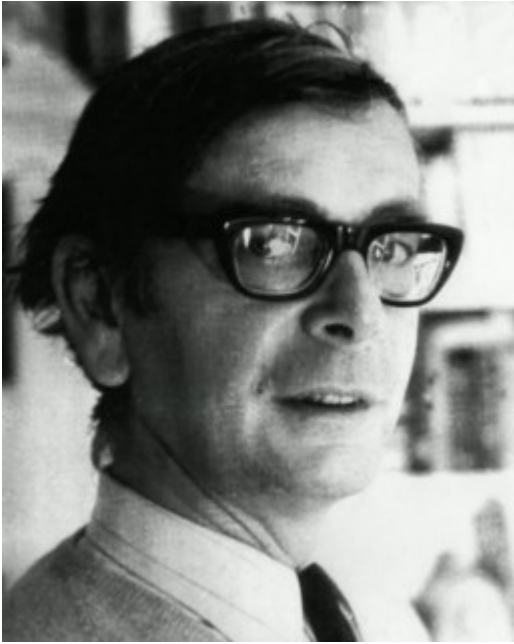
Zo maakte hij *De wachtkamer van het huwelijk* (uitgave vermoedelijk 1951), *Jongens vragen ... en Meisjes vragen ...* (vermoedelijk 1949). Een kenmerkend citaat uit laatstgenoemde titel is "Hoe nu die geslachtsdaad of eenwording van man en vrouw tot stand komt is iets, waarover je voorlopig je hoofd niet hoeft te breken. Onthou goed, dat de geslachtsdaad niet tot puberteitsland behoort." Daarnaast schreef Van Keulen christelijke meisjesromans, die ook in rooms-katholieke kring waardering vonden. Deze boeken zijn verschenen bij uitgeverij Kirchner. De boeken van Bob en Daphne publiceerde Van Keulen bij Oisterwijk, een uitgeefhuis uit de gelijknamige stad dat hij had overgenomen, en onder pseudoniem. In dat opzicht was de auteur voorzichtiger dan bijvoorbeeld [Hans Borrebach](#), de illustrator van keurige meisjesboeken, die na de oorlog zijn erotische werken wel onder eigen naam publiceerde.

Dat de realiteit van de seksualiteit in Nederland een heel andere was dan die hij schetste in zijn stichtelijke werken, kon Van Keulen begin jaren vijftig lezen in de overheidsrapporten 'Maatschappelijke verwildering der jeugd', die vanaf 1952

werden uitgegeven. In die studies op last van de regering komt een beeld naar voren van arme gezinnen en ongebreideld geslachtsverkeer. Nog in die tijd woonden talrijke grote gezinnen in kleine huizen, sliepen velen in één bed en was het vrijwel onontkoombaar elkaar vaak naakt te zien dan wel te voelen. Door die nabijheid lag seksueel verkeer voor de hand, kennelijk. De studies werden op provincieniveau verricht en de kranten stonden in die tijd bol van de schandalen. Volgens Van Keulen is de studie naar Limburg zelfs nooit gepubliceerd. Was het zo erg? Deskundigen geven als verklaring dat seks tenminste een gratis verzetje is voor arme mensen die voor andere vormen van ontspanning geen geld hebben.

Of de studies Van Keulen op het idee van Bob en Daphne hebben gebracht, weten we niet. Hij voert ze wel aan ter verdediging van de expliciete seksuele uitspattingen in zijn boeken. Immers, als de werkelijkheid al zo is, waarom zouden dergelijke taferelen dan niet mogen voorkomen in een fictief boek? Dit is te lezen in de inleiding die Van Keulen schreef voor de derde druk van deel 3, getiteld *Liesbeth en de wereld van Bob en Daphne*. Deze Liesbeth maakt het zo bont, dat met dit deel de controverse rond de boeken van Van Keulen een hoogtepunt bereikt. Na de inbeslagname van de eerste druk van deel 3 ziet de auteur zich gedwongen het boek ingrijpend te kuisen. Zo worden seksuele handelingen geschrapt, voortaan in bedekte termen beschreven of gebruikt Van Keulen Latijnse termen.

Maar vóór Van Keulen aan het herschrijven gaat, gaan in processtukken lijstjes over en weer met de nummers en lengtes van pagina's waarop onoorbare dingen gebeuren. Van Keulen telt alles bij elkaar op en concludeert dat voor slechts 15,6 procent sprake is van een erotische roman. Als een roman over de Tweede Wereldoorlog slechts voor eenzelfde percentage over oorlog en geweld zou gaan, dan zou de lezer zich bekocht voelen, stelt hij. Ook vraagt hij zich af waarom het publiceren van geweld nooit tot een verbod heeft geleid, en erotiek wel. Daarmee slaat hij de spijker op z'n kop.

Johannes van Keulen, alias Han B. Aalberse

Eerste boek

Allegro ma non troppo

‘Hè, ga toch rustig zitten, Daphne... je maakt ons allemaal *dol* met je voorstelling van Zuster Anna aan het venster! Toe nou, schat.’ Daphne schrok van haar moeders stem in de stille kamer. Zij draaide zich om en sloeg diep zuchtend haar ogen ten hemel. Al enige tijd stond zij in de erker uit te kijken naar een zwarte Citroën. De drie rustig lezende mensen maakten haar nog zenuwachtiger dan zij al was. Liesbeth zat met geluidloos prevelende lippen aan de tafel over een studieboek gebogen. Odette lag op de bank en las een Franse roman. Louis zat in een fauteuil met een weekblad in zijn handen; hij droeg een forse uilenbril, die halverwege zijn neus stond. Zo nu en dan fronste hij zijn wenkbrauwen en schraapte zijn keel.

Daphne keek op de huiskamerklok. Zes minuten over drieën. Zij draaide zich weer om en keek naar rechts de straat af, die glom van een pas gevallen regenbui. Er liepen enige vrouwen en kinderen met boodschappentassen. Het was zaterdagmiddag. Grauwe regenwolken joegen langs de hemel.

‘Zelfs het eenzame hondje en de natte krant op het trottoir ontbreken niet in de trieste straat...,’ mompelde zij.

‘Quoi?’ vroeg Odette.

Daphne vertaalde de zin in het Frans. Liesbeth keek op en vroeg aan Odette, of zij de thee moest inschenken. Odette antwoordde bevestigend en zei toen in het Frans tegen Daphne, dat oom Nol waarschijnlijk ergens was opgehouden.

‘Voor mij niet,’ zei Daphne met dramatisch-afwerende gebaren tegen Liesbeth, die opstond. ‘Jullie lieve, doch onbewogen gezichten doen elke minuut tien maal zo lang lijken.’

Louis sloeg een blad om, vouwde de krant op de halve grootte en keek over zijn bril naar Daphne.

‘Dat was een fraaie volzin...,’ zei hij. Zijn goedige bruine ogen bekeken haar aandachtig. Daphne maakte een grimas naar hem, verschikte de kraag van haar witte bloesje en streek met beide handen over haar lilakleurige overgooier.

‘Moeten we dan allemaal bij het raam gaan handenwringen en zuchten?’ vroeg Louis.

‘Dat zou tenminste kameraadschap zijn,’ zei Daphne na een snelle blik in de straat geworpen te hebben. ‘Tien minuten over tijd al. De boekdrukkunst hadden ze nooit moeten uitvinden. Kan iemand daar eens een lezing met lichtbeelden over houden? De wrange verhaaltjes van ene meneer Gide boeien mama veel meer dan de wurgende spanningen waaraan haar bloedeigen dochter ten prooi staat te staan. Hè, Liesbeth, laat eens een kopje vallen. Het oudste met die barst. Die mascara staat je

mieters, zei ik dat al? Ja, geef me toch maar een halfje zonder suiker. Zit m'n haar nog goed? Ik ben toch niet vervelend of zo, mam? Je fronst zo smartelijk, of doet Gide dat? Ik wil graag een goede indruk bij jullie achterlaten.'

'Je bent afgrijpselijk vervelend,' zei Odette, met haar ogen op het boek gericht. 'Je haar zit precies zo keurig-wild als je zelf wilde en Gide is helemaal niet wrang.'

'Gide niet? En Iwan zei, dat Gide heel ongezonde lectuur is voor mensen boven de vijftien jaar, zo deprimerend... honderd bladzijden tobben over één zoen. Je neus glimt.'

'Nee toch!' Odette legde verschrikt het boek naast zich tegen een kussen en zocht naar haar handtas.

Daphne maakte naar Louis, die hoofdschuddend grinnikte, een triomfantelijk gebaar en zei: 'Ik ga boven uit het venster blikken. Dan verstoor ik de gewijde stilte niet met mijn gesnap. Is dat geen mieters woord, oom Louis, *gesnap*...? Echt om heel hoog met een pruimemondje te zeggen. Het vrolijk gesnap der jonge meisjes. Iets voor een pleidooi! Meneer de president, mijn cliënt heeft werkelijk niet het veurnemen gekoesterd eiser te beledigen; hij stond slechts vrolijk te snappen... Als er boven allerlei dingen omvallen, dan is het zover.' Zij dronk haar thee in één teug uit.

'Tjassus, hij glimt helemaal niet!' zei Odette verontwaardigd en klapte haar poederdoos dicht.

'Nee maar... Oom Louis, zegt u nou zelf. Oom Nol zal dadelijk niet weten wat hij ziet!' Daphne keek nogmaals uit het raam en liep daarna met dansende pasjes naar de deur. Odette nam hoofdschuddend haar boek weer op.

'Hè, ik heb zin om een ontzettend woeste jazz-plaat te draaien.' 'Nee, doe dat maar als je terug bent,' zei oom Louis klagend. 'Ja, dan zal ik je de nieuwste boogie-woogie snufjes leren, Liesbeth.' Zij opende langzaam de deur. Liesbeth glimlachte vaag naar Daphne, keek een ogenblik erg treurig en boog zich dan weer resoluut over haar boek.

'Vaarwel dan, onwillige schare boekenwurmen. Laat mij één avond in de plassen blinken, daarna mag ik verdampen als een wolk, zoals Hendrik zei. En een andere dichter...'

Voor het huis klonk het lawaai van een claxon. Daphne liep met verende pasjes op haar tenen terug naar het raam en fluisterde: 'Niet de roep van de trouwe Citroën. Ei ziet, een durige sportauto met spaken in de wielen stopte voor de nederige woning van de grote pleiter.'

Plotseling slaakte zij een doordringende jubelkreet, zwaaide met beide armen, lachte luid en riep: 'Hij is in een andere auto gekomen. Een donkerrode. Dat is

natuurlijk die Bugatti...’

Zij stormde terug naar de open kamerdeur, struikelde bijna over haar koffer in de gang, rukte wild de voordeur open en viel halverwege het pad in het voortuintje de grote, hartelijk lachende man om zijn hals en zoende hem tweemaal op beide wangen. Hij kustte haar terug, pakte haar hij haar schouders, hield het opgewonden meisje een eindje van zich af en keek vertederd in haar stralende, donkere ogen.

‘Oom Nol...,’ zei ze met een zucht en haar half-open lippen trokken naar beneden, of zij een snik onderdrukte. Er vielen een paar regendruppels op haar omhooggeheven gezicht.

‘Lang gewacht?’ vroeg hij.

Daphne lachte nerveus en schudde haar lange haar over haar schouders.

‘Het leek erg lang,’ zei ze zacht.

Hij monsterde haar, glimlachte, zei: ‘Mes hommages’ en richtte toen zijn blik op de deuropening, waarin Odette en Louis verschenen. Er volgde een hartelijke begroeting. Terwijl ze naar de huiskamer liepen verklaarde Nol, dat hij maar één minuut binnen kwam; hij was opgehouden door een kibbelpartij met ambtenaren, vertelde hij, en voerde het gezelschap naar de erker om naar de auto te kijken, die jarenlang gedemonteerd in zijn fabriek verstoep had gezeten en sinds kort weer in elkaar gezet en opgeknapt was. In diezelfde auto had hij in 1939 een grote tocht met Bob gemaakt, zei hij, en bracht de groeten van zijn zoon over. Toen ontdekte hij Liesbeth, die verlegen bloosde terwijl hij haar de hand schudde en opmerkzaam aankeek. Nol dronk staande een kop thee, terwijl Daphne rusteloos heen en weer liep, maakte een schertsende opmerking over zoveel fraaie blondgelokte hoofden in één huis en maande Daphne aan, alvast met afscheidnemen te beginnen.

Even later snelden ze samen in de stromende regen naar de auto, Nol met de koffer en Daphne in een los omgeslagen regenmantel. ‘Wat heerlijk warm,’ zei Daphne, zodra zij zat en het portier had dichtgetrokken. Ze zwaaiden naar het wuivende drietal dat onder het luifeltje bij de voordeur stond.

‘Ja, die regenjas kan wel op de achterbank,’ antwoordde Nol. Hij startte de motor en draaide het portierraampje open. Er werden nog enige wensen en raadgevingen geroepen, terwijl de motor vervaarlijk begon te brommen.

Daphne ging behaaglijk zuchtend onderuit zitten, zodra de auto reed en het raampje dicht was. Zij wuifde nonchalant nog wat boven haar hoofd. Door de beregende achterraut was weinig te zien.

‘Wat rijdt ie *meesterlijk!* Eerst was ik een beetje teleurgesteld, dat het niet het dierbare zwartje was...’

‘Wees maar blij. De wegen zijn nog slecht en deze Bugatti veert beter. Slecht

geslapen?’

‘Vreselijk slecht, oom Nol.’ Zij keek belangstellend naar de verrichtingen van zijn handen en voet.

‘Dat zag ik. Je ziet er een beetje lijdend uit. Vroeger gold dat als deftig. Ik vind je alweer groter geworden in die zes weken; ik bedoel niet langer, maar vrouwelijker.’

‘Mag ik dat als een compliment opvatten?’ Haar ogen straalden ondeugend. Hij keek snel even naar haar gezicht en richtte dan zijn blik weer op de weg.

‘Maar natuurlijk!’

‘Ik zal het mams direct schrijven... De arme schat is sinds Pinksteren dag en nacht in touw geweest om een elegante dame van me te maken. Het nieuwste is, dat we een ballettraining doen iedere dag. Liesbeth doet ook mee. We hebben een barre en een grote spiegel. Spieren losmaken en elegant bewegen. In Parijs moet ik voor zestien doorgaan, vindt Bob, wist u dat al? Dat is gemakkelijker. Ik heb zelfs een *lipstick* bij me, daar mag ik een vleugje van opdoen, erg hè!... Wat ontzettend knus, zo door de regen rijden. O, als u zich voelde zoals ik me voel, dan... dan zou u met uw hoofd door het dak vliegen!’

Ze lachten beiden luid.

‘We hebben ook aldoor zoveel mogelijk Frans gepraat, aan tafel en zo. Mams is een heel strenge lerares, voor Liesbeth helemaal, maar die vindt dat heerlijk.’

Zij keek naar de bewegende ruitenwissers, die met regelmatige, enigszins stokkerige bewegingen de regendruppels glad streken. Voor het eerst sinds het vertrek dacht zij niet hardop. Zij vouwde haar beweeglijke handen ineem op het tasje van donkerrood leer in haar schoot en herinnerde zich Bobs strelende hand over haar rug, die heen en weer en heen en weer ging, terwijl zij met veel tranen snikte over bange voor gevoelens.

‘... jaloers op Liesbeth?’

Daphne ging wat rechter zitten, schudde glimlachend haar hoofd en zei: ‘Dat is gelukkig voorbij. Zij stoft iedere dag de foto van Bob en mij af. Dat heeft mijn hart gebroken. En ze kijkt zo hoog tegen mij op! Al was het alleen maar omdat ik nu over ben naar de vierde en zij pas naar de tweede. Maar nu gaat ze over naar een dagstoomcursus en doet het tweede en derde jaar zowat tegelijk. Ze werkt ontzettend hard om mij in te halen. Liesbeth is zo'n schat, daar heeft u geen idee van.’

‘O, dacht je? En, is ze nog verliefd op Bob, als ik zo indiscreet mag zijn?’

‘Ja, dat wel.’ Daphne maakte het tasje open. ‘Ik kan haar niet genoeg over Bob vertellen. Dat is juist zo geweldig! Een ander zou 't gaan vervelen, maar Liesbeth nooit. We hebben ontdekt, dat we beter met elkaar kunnen opschieten dan de meeste bloedeigen zusters. Ik heb veel meer aan haar dan aan de meisjes uit mijn klas. Zij

heeft nogal wat meegemaakt, geloof ik, maar daar komt ze nog niet over los.'

'Ze is nu nog wat schuw en bevangen, maar dat gaat wel over. Je zult eens zien hoe snel zij zich ontwikkelt tot een zelfbewuste jongevrouw, die zeker niet onopgemerkt zal blijven.' Hij staarde glimlachend voor zich uit over de weg.

Daphne keek opzij. 'Ze praat graag over vrijen en trouwen en al die dingen, maar wat haar betreft liefst in het algemeen. Ze geneert zich over haar verleden en ze doet net of ze bang is van jongens, hoewel... Nu ja, ik ben het wel met Bob eens, dat het goed voor haar is, dat ze rustig studeert zonder liefdesproblemen aan haar hoofd, maar...'

Nol lachte luid. Hij minderde zelfs vaart om beter te kunnen lachen. 'De nieuwe vader en moeder van Liesbeth! En jullie zijn al net zo hypocriet als de meeste vaders en moeders. Zelf ervan genieten en het je kinderen ernstig afraden, jaja.'

Hij schudde lachend zijn hoofd en drukte het gaspedaal weer in. Daphne keek verontwaardigd, maar lachte toch mee.

'Ik plaag je maar. Jullie geval is anders, omdat je elkaar alleen in de vakanties ziet, terwijl een eventuele aanbieder van Liesbeth... Maar grappig is het wel. De moderne *Juliet*.'

Hij sprak de naam met bijzondere nadruk uit. Daphne bloosde en keek in verwarring naar Nols gezicht.

'Heeft Bob nu al...'

Nol knikte en zei: 'Maar de dag is nog véél te jong, om nu al met zulke zware problemen aan te komen. Vertel me eens, hoe staat het met tekenen en schilderen? Heb je daar nog tijd voor?'

'Soms wel, oom Nol. Ik heb een paar moderne dingetjes gemaakt, non-figuratief. Twee hangen er bij Sjef. Laatst was er bijna één van verkocht, hoe vindt u dat?! Een paar schilders willen, dat ik wat instuur voor de najaarstentoonstelling van de Onafhankelijken. Ik weet niet... er is al geklodder genoeg in de wereld.'

'Doen! Insturen! Ik heb werk van je gezien bij Bob. Je weet, hij houdt niet van Kunst met een grote Pa en evenmin met een grote schoonpapa, dus ik mag beslist geen hand uitsteken. Het zou een kleine moeite voor me zijn, je een *build-up* te geven, compleet met persconferentie en rijk geïllustreerde artikelen. De Franse en Amerikaanse damesbladen zouden er van smullen. En je bent nog in hoge mate fotogeniek ook. Maar ga door, kindje, en pieker niet te veel. Doen, niet piekeren...'

'Ja, dat zegt iedereen.' Haar handen speelden rusteloos met het tasje. Het onderwerp pakte haar zo, dat haar stem het zingende en bouderende verloor en enigszins vinnig van klank werd. 'Iedereen zegt: literaire schilders zijn zwakke schilders. Niet ce-re-braal worden. U hoort het, ik ken alle woorden al! Maar ik heb

hersens, verbeeld ik me. Van Gogh las veel. Het meeste schilder ik in bed, met mijn ogen dicht. Maar zodra ik echt met verf aan de gang ga, denk ik: aha, Dufy ziet een meisje met een rood jurkje vliegen, Cézanne wordt bedankt, dag Picasso, ben je echt niet zo origineel als het lijkt, maar alleen maar handig, zoals boze tongen beweren?...’ Zij maakte fladderende en afwerende bewegingen met haar handen en zuchtte diep.

‘Ik neem aan, dat je de rest ook al weet?’ zei Nol onverstoorbaar.

‘Dat alle schilders sinds Rembrandt eerst altijd gedacht hebben dat alles er al was... dat iedereen heeft moeten worstelen om een eigen stijl te vinden... dat Van Gogh eerst stijf en stuntelig tekende en er half gek van werd?’

‘En dat ie verdraaid goed tekende, weldra. Krachtig. En dat alle jonge schilders die weinig of niks kunnen, altijd uitroepen: maar Van Gogh... Van Gogh hebben ze óók miskend! Ze schuiven alles maar op Van Gogh. Ja, maar dat is het allemaal niet. Oom Nol, zo langzamerhand *is* alles er. Wat moet ik dan nog? Er zijn al lang Amsterdamse joffers ook! Lach me niet uit.’

‘Ik zou niet durven. De laatste man op deze wereld, die ooit... Maar één ding, jonge dame. Slechts dit ene: je leeftijd. Mijn hemel! *Veertien jaar!* En dan nog dit: je meent dit allemaal maar half. De andere helft is, dat je met groot plezier kwast en mes hanteert, dat ziet de vakman aan je produkten.’

Zij lachte vereerd. ‘Mams vreest wel eens, dat ik kunstmatig gevoed moet worden als ik eenmaal bezig ben. Het is zo opwindend. Het is vechten. Als ik er eenmaal doorheen ben...’

‘Dan meen je het niet meer half. Overigens *kán* het wel amusant zijn, dingen half menen. Wat is het leven zonder plezier? De wereld is veel dank verschuldigd aan genieën, maar het is wel rustig, dat er maar zo weinig zijn. De genieën die ik ooit ontmoette zijn weinig plezierig, heus. Niet plezierig voor zichzelf en niet plezierig voor hun omgeving. Let wel dat ik niet zeg: leve de middelmatigheid. Ergens tussen het geniale en middelmatige, met wat ruimte voor gewone gezonde humor en gewone menselijkheid, daar is het 't prettigst op de hele wereld. Met strijd, met heen en weer geslingerd worden, met vertwijfeling, met wanhoop, met nederlagen, met overwinningen, met alles wat dit leven zo boeiend en rijk maakt.’

Nol zette de ruitenwissers stil. Het regende al een poosje niet meer. Bij een kruispunt stonden enige jongelui met rugzakken en koffers. Ze zwaaiden met hun armen en wezen met opgerichte duimen in zuidwaartse richting. Nol gebaarde met zijn duim neerwaarts.

‘Dat is jikken met uw duim. Maar anders kunnen we over niets anders meer praten als over het weer hè,’ zei Daphne verontschuldigend. ‘U heeft me helemaal

stil gemaakt.’

‘Soms moet de naastenliefde wijken voor andere belangen. Stil gemaakt? Je plaagt me. Wat voor zwaar probleem zit er nu weer in de lucht? Of jij wel aan de goede kant van de middelmatigheid bent? Moet ijdelruit dat nog horen? Kijk, blauw aan de lucht.’

‘Ja. Vroeger heeft u deze dingen natuurlijk ook met mijn vader besproken hè? Is hij ook aan de goede kant van de middelmatigheid. Eerlijk zeggen!’ Zij keek heel ernstig naar Nols gezicht.

‘Och... In zijn jonge jaren heeft hij dingen gemaakt die zeer beslist ver boven de middelmatigheid uitkomen. Hij is nog niet oud. Er kan nog veel gebeuren.’

‘Ik maak mij ernstige zorgen over hem. Als hij Sjef niet had was hij helemaal alleen op de wereld. Met vrouw en kind helemaal alleen. Hij is erg ongelukkig en eenzaam. Hij heeft me alweer beloofd naar Frankrijk te zullen gaan... Toen hij jong was, was hij zeker heel anders hè, oom Nol?’

‘Ja, veel tieriger, vooral in de jaren dat hij in Parijs woonde. Toen was hij heel gelukkig met je moeder.’

‘Dat weet ik. Wat zou ik dát graag eens gezien hebben. Alle grote kinderen zouden op de een of andere manier hun ouders jong moeten kunnen zien. Met een geluidsfilm zou je een eind komen.’

‘Ja. Maar het omgekeerde is ook erg nuttig, maar dat gaat niet: dat de ouders jong hun kinderen groot zien. Foei, wat zijn we zwaar op de hand. Wil je een sigaret voor mij aansteken? Ze liggen in het kastje rechts.’

Toen zij de sigaret had aangestoken, nam zij een lange trek en stopte hem daarna tussen Nols lippen.

‘Vroeger rookte u toch bijna nooit?’

‘Sinds het eind van de oorlog rook ik wat meer dan vroeger. Ijdelheid weerhoudt mij van veel roken: je tanden worden er geel van.’

‘Dat is vast niet de reden. Nee, omdat iedereen het doet, vindt u het maar een domme gewoonte, waar u zich niet toe wilt verlagen...’

‘Mes hommages, mademoiselle. Maar om te bewijzen, dat ik niet fanatiek ben, zal ik je straks na het diner een sigaret presenteren. De hemel beware ons voor alle fanatisme, nu en in het uur van onze dood. Twee wereldoorlogen lijken mij genoeg om de mensheid op het idee te brengen, dat verdraagzaamheid een deugd is.’

‘Vindt tante Bettina dat ook?’

‘In theorie... ja. In de praktijk ben ik fanatiek verdraagzaam en fanatiek anti-fanatiek, dus fanatiek. Mijn vrouw is een voorbeeld van fluwelen onverdraagzaamheid: naar buiten lief en verdraagzaam, in alle oprechtheid, begrijp

me goed, maar van binnen vol diep, geduldig gedragen medelijden met alle stakkers die niet zo denken als zij. Werkelijke verdraagzaamheid is erg moeilijk... Vertel eens wat leuks, Daphne, als je wilt.'

'Hè... we praatten juist zo fijn diepzinnig. U kunt veel beter preken dan oom Louis, die er dol op is. Je hoeft maar heel zachtjes een probleem te fluisteren of hij veert helemaal op. Maar u, die net doet of u zware problemen en preken vreselijk vindt... Het grappige is natuurlijk, dat u ook alles maar half meent. Van binnen bent u één bonk zware ernst.'

'En jij één bonk ondeugd. Foei! Een grijsaard zo te sarren. En dan, jonge meisjes moeten niet aldoor zo diepzinnig doen, daar krijgen ze rimpels van. Je mag wel diepzinnig doen, maar dan over bloemen en sterren en meer van zulke poëtische zaken.'

'Ach, u bent helemaal niet zo ouderwets, integendeel.'

'Merci, chérie. Zal ik wat langzamer rijden?'

'Nee, dank u, het gaat best.' Zij had een kleine blocnote en een stompje potlood uit haar tas gehaald, en schreef vlug een paar regels neer. Toen zij het schrijfgereedschap had opgeborgen zei Nol: 'Het verbaast me, mijn zoon kennende, dat je je notities niet met een gouden potlood in een kostbaar ingebonden boekje schrijft. O, maar jij wilde dat misschien niet.'

'Nee, zo is 't net gewichtig genoeg.' Zij rekte zich uit en maakte behaaglijk schurkende bewegingen.

'Heb je al honger of dorst?'

'Nee, oom Nol. Ik voel me alleen maar gelukkig.' Zij boog haar hoofd en armen ver achterover, sloot haar ogen en glimlachte. Nol keek even opzij. Er scheen een waterig zonnetje, dat Daphnes profiel scherp omljnde.

'En vond u echt al een spoortje van iets dat in de verte op een eigen stijl wijst, in de dingen die u van me gezien heeft?' Zij opende haar ogen en keek rond naar alle kanten.

'Zeer zeker. En dat zeg ik niet omdat ik je zo'n lief meisje vind. Je weet zelf drommels goed, dat er in het werk van aankomende kunstenaars altijd duidelijke invloeden aan te wijzen zijn. Dus is er geen enkele reden tot wanhoop of verontwaardiging als de gouaches en olieverven van een veertienjarige duidelijk onder invloed staan van Dufy, integendeel!'

Zij lachte opgelucht en hield haar ogen gesloten. 'En vindt u ook, dat ik na de H.B.S. meteen naar Parijs moet gaan?'

'Maar natuurlijk! Waar anders heen? Nooit tijd verliezen. Grondig het vak leren, maar zonder de ballast van een trage Academie.'

‘Over twee jaar dus. Zelf wat doen is wél veel opwindender dan stukjes schrijven over het werk van anderen, of oergeleerde boeken in dat aanstellerige stijltje. In 1650 zou hij naar Amsterdam gaan... als bedoeld wordt, dat ie in 1650 naar Amsterdam ging. In 1930 zou hij overlijden... als bedoeld wordt, dat hij in 1930 de laatste adem heeft uitgeblazen.’ Zij babbelde nog een poos door over deze onderwerpen. Nol maakte haar attent op een zakje bonbons in het dashboardkastje.

Toen zij een bonbon had genomen, bleef het een poosje stil.

Plotseling zei Daphne: ‘Iwan doet de laatste tijd z'n best een huisvriend te worden. Hij is mijn literatuur-leraar. Maar hij komt niet alleen voor mij, maar ook voor Liesbeth. Kijken. Dat wordt een drama. Lies wil heus alleen maar hard blokken en van alles aan- en afleren... ze kan echt geen man gebruiken en wil niet. Maar zodra die twee samen in een kamer zijn, is het of de lucht elektrisch geladen wordt. Ze zeggen niets, ze kijken nauwelijks naar elkaar, althans Liesbeth kijkt weinig, maar je voelt het broeden. O, oom Nol, niets tegen Bob zeggen hoor, anders maakt hij zich maar ongerust. Ik zeg er ook niets over. Er is trouwens nog niks gebeurd. Dat komt pas na de vakantie, als 't voor die tijd niet over is bij Iwan.’

‘Lief vind ik dat van je.’

‘Iwan mag niet weten, dat Liesbeth over een paar dagen naar Ameland gaat. Hij is gek genoeg om er ook heen te gaan. Zij blijft er tot september, op de kinderen van de broer van oom Louis passen. Ze neemt stapels boeken mee.’

‘Ik sprak onlangs je moeder nog... Heeft zij ook oog voor het naderend drama?’

‘Welnee. Het zou echt niet leuk zijn, als ze zó bijdehand was.’

Nol beheerste zich met moeite. Toen hij zijn gezicht weer in de plooi had vroeg hij: ‘Maar Iwan had toch een meisje... hoe heet ze ook weer?’

‘Gladys. Dat is weer voorbij. Zo is Iwan. Oooo, eindelijk begint het te glooien!’ Daphne keek kinderlijk opgetogen rond.

‘Ja, we zijn niet ver van de grens. Hou je niet van polders?’

‘Sinds de hongerwinter helemaal niet meer. Maanden en maanden op een boerderijtje midden in het platte land! En ik ben maar heel zelden uit de platte klei weg geweest. De Veluwe heb ik nog nooit gezien en de Moerdijkbrug ben ik niet over geweest... nu we hem nodig hebben is ie nog kapot ook. En het Gooi...’

‘Heb je klachten over het Gooi?’

‘Boekdelen. Het is er rommelig en versnipperd. Als je denkt: hier begint het mooi te worden, rijdt er drie bomen verder een trein voorbij, of je stuit op een verkeersweg met loeiende autobussen, of op een wasserij of een vuilnishoop. Het hele Gooi zit vol spoorlijnen, wegen, wasserijen, fabrieken, puinhopen van vliegvelden en afgrijselijk droefgeestige huizen. En het is er bijna nergens echt stil.

Pappa zegt, dat timmerlieden en metselaars al die in-droevige huisjes en villa's hebben ontworpen en gebouwd. *Soest!* Heeft u dat wel eens gezien? Nee heus, ik meen het! Telkens als je denkt: hè ja, nu wordt het mooi, stuit je op iets afschuwelijks, krotten, renteniershuisjes, resten van afgebroken buizen, zo maar hopen kapotte stenen, afval... *Laren!* Daar had ik over horen praten of het een droom-dorp was. In het aardrijkskundeboek staat: het Gooi is een prachtig gedeelte van ons land... in Laren wonen veel schilders, die de schoonheden van het Gooi op het doek brengen... Bedoeld wordt niet de meisjes, maar de schilderachtige landschappen en zo. Er zijn best een paar aardige plekjes, maar dan moet je er altijd iets bij wegdenken. Het is er niet leuk rommelig, maar gewoon zielig rommelig. En achter elke mooie villa, aan de buitenkant van die dorpjes, staat weer zo'n timmermannenmonument. Nee, dan Amsterdam! Het oude gedeelte is zó groot. Daar hoef je geen wasserijen en miezerige woninkjes weg te denken. Achter een mooie gracht ligt weer een volgende mooie.'

'Juist. Dan kun je in Parijs je hartje ophalen, baron Hausmann ten spijt. Maar eh... de onvolprezen natuur, hoe zit het daar mee? Als je zo van gedichten en andere fraaie zaken houdt...'

'Nu ja, tussen de spoorlijnen van het Gooi zijn wel snoeperige plekjes, maar zo klein. En echte natuur is er nergens meer. Alle bomen zijn door mensenhanden geplant en gesnoeid. Van de wilde hei is niet veel meer over dan wat plekjes tussen sportvelden. En de kuststrook was jaren door de moffen verboden en zit vol landmijnen.'

'Ja, enige van je jeugdijaren waren wel abnormaal beperkt. Ik moet je wel waarschuwen, dat veel Franse dorpen ook door timmerlieden en metselaars zijn ontworpen, stel je er niet te veel van voor.'

'Maar die zijn tenminste op heuvels en in dalen gebouwd, als ik De Vlaminck mag geloven. Ik wil zo dolgraag hellende straatjes zien, na veertien jaar plattigheid.'

'Je mag De Vlaminck geloven, al was hij een grappenmaker. Maar in Amsterdam heb je ook steilten... bruggetjes. Ik heb meer dan eens een melkboer of een man met een handwagen helpen duwen. Ik ben er trouwens zelf een dag melkboer geweest. Een weddenschap in mijn studententijd. Ik had succes. De omzet steeg.'

'Wat zou ik *dat* graag gezien hebben! U houdt ook veel van de stad hè? Hoe heeft u 't altijd op De Beukenhorst uitgehouden...'

'Wie zegt, dat ik 't daar heb uitgehouden?'

Ze lachten beiden.

'De dichters en schilders, waarover je leest dat ze in Lutjebroek of Bergen aan Zee in de stilte wonen, zie je meer op het Leidseplein lopen dan de

Amsterdammers... die gaan veel naar buiten en zo.'

'C'est la vie... Zo, even laden.' Nol stopte bij de laatste benzinepomp op vaderlandse bodem. Het regende weer.

'Dus jij bent geen kind van de stille natuur,' zei Nol, nadat bij de man bij de pomp benzinebonnen had gegeven.

'Nee. Voor een enkele keer is het wel indrukwekkend. Om je er helemaal thuis te voelen, moet je een vogel zijn, of een boom. Je wordt er zo droevig. Daarom schreeuwen en zingen de meeste mensen zo, denk ik, zodra ze wat bomen of een paar nog niet uitgestoken hei-plaggen zien.'

'Tussen twee spoorlijnen en drie wasserijen. Maar in de grote stad tussen mensenmassa's kun je nog eenzamer zijn.' Nol betaalde en wisselde enige opmerkingen met de man van de benzinepomp.

Terwijl bij startte zei Daphne: 'Wij horen al lang niet meer bij de vrije natuur... we zijn er misplaatst. Trouwens, Stendhal zegt...' De motor loeide een ogenblik hard, zonder dat de auto wegreed. 'Stendhal?' riep Nol luid. Hij liet de motor zachter snorren en riep klagend: 'Stendhal!' Toen zij hem geschrokken aankeek, legde hij zijn arm om haar schouders, schudde haar zacht en keek met zijn liefste blik in haar ogen.

'Stendhal..., ' zei hij hoofdschuddend. 'Ik hoop in elk geval zó oud te worden, dat ik je niet alleen nog hoor praten als je twintig bent, maar bijvoorbeeld ook als je dertig bent. Daar ben ik erg benieuwd naar.' Hij knikte enige malen plechtig. 'Zeer benieuwd. Zo, en wat schreef Stendhal?'

'Dat alleen het menselijk hart hem boeide; al het andere verveelde hem. Ik las laatst een stuk over hem, waar dat in stond. Is het gek, als ik over zulke dingen praat?'

Zij keek hem onderzoekend aan. Hij bracht zijn rechterhand weer aan het stuur, maar de auto stond nog steeds stil.

'Dat weet je wel beter,' antwoordde hij en lachte zacht.

Ze zuchtte diep en vlijde haar hoofd tegen zijn bovenarm. 'Waarom bent u mijn vader niet?'

'Ik ben je toezienend voogd, dat is net genoeg. En wie weet je toekomstige schoonvader. Ruim voldoende. Zo blijft het voor alle partijen plezierig. Als ik je vader was, moest ik heel streng doen en opletten of je je aardrijkskunde en geschiedenis niet verwaarloosde, en preken houden, en misschien konden we elkaar dan weldra niet meer zien. Of ik zou je zó schandelijk verwennen, dat er geen land met je te bezeilen was. Zeg, zullen we dit land van mist en mest eens verlaten?'

'Nog eventjes...' Zij wreef haar hoofd langs zijn bovenarm.

‘Juliet Capulet vreedzaam in de auto met Montague.’

‘Ik hoop in even vreedzame omstandigheden jouw vader nog eens te horen uitroepen: O brother Montague, give me thy hand... Maar voorlopig denkt hij nog: For never was a story of more woe, than this of Juliet and her Romeo!’

Ze lachten beiden.

‘Hij is al minder verbitterd.’

‘Maar 't is niet *deze* passage van Romeo and Juliet, die je zo heeft opgewonden. Ik vrees, dat het meer dat ene zinnetje is: *She 's not fourteen* uit de mond van mama Capulet en de mededeling, dat zij op deze zelfde leeftijd al de moeder van Juliet was en dat het tijd wordt, dat Juliet zelf ook eens... etcetera. De huidige Lady Capulet heeft minder haast, gelukkig. Vanavond, kleintje, na het diner, mag je me met de allerzwaarste problemen bestormen. Goed?’

Daphne knikte glimlachend.

Terwijl ze door de stromende regen langzaam naar de douanepost reden, hield ze haar hoofd tegen zijn schouder gedrukt, maar toen de auto stilstond ging ze weer rechtop zitten.

Nol zei: ‘Dank zij de regen zullen ze 't ons niet moeilijk maken. Als je dikwijls over de grens gaat, worden ze achterdochtig.’

‘C'est la vie.’

‘Schoffie... Neem nog een bonbon.’

Na het afscheid van de Belgische douaniers reden ze geruime tijd zwijgend voort. Daphne was ver onderuit gaan zitten. Zij had zichtbaar moeite, haar ogen open te houden, maar deed toch ijverig haar best, alles wat er te zien was in zich op te nemen. Soms, als er een mooi landhuis of een vergezicht op glooiende akkers was, veerde zij overeind. Nol moest enige malen vinnig naar rechts zwenken, om aansnellende Belgische auto's te ontwijken, die zorgeloos links reden.

‘Aardig volkje, maar als ze in auto's zitten wel wat nonchalant,’ mopperde hij. ‘Moe?’

‘Een beetje. Ik zit zo maar stil gelukkig te zijn. De wereld begint al te veranderen.’
 ‘Ontcijfer vooral niet alle reclameborden en opschriften... dat is erg vermoeiend, als je voor 't eerst in een ander land bent.’

Daphne glimlachte en stak vragend het pakje sigaretten omhoog. ‘Het is lief bedacht, maar ik wacht nog even. We gaan ons dadelijk even vertreden in een huis, waar de geur van onversneden koffie ons tegemoet zal stromen. Nog een paar kilometer.’

Daphne schrok op, toen de auto met een scherpe draai de korte oprijlaan opzwenkte van een witte villa, die als hotel en restaurant in gebruik was. Zij rekte zich uit en geeuwde verstolen. Het regende nog steeds, maar tegelijk scheen de zon, die een vreemd, geel licht over het huis en de bosrijke omgeving wierp.

‘Ik was even in dromenland. Het lijkt, of ik nog steeds droom,’ zei ze, naar alle kanten kijkend.

‘Volgens sommige wijsgeren doe je dat inderdaad.’ Nol manoeuvreerde tussen twee geparkeerde auto's door zo dicht mogelijk naar het bordes. ‘Maar een waterig zonlicht vormt ook een aannemelijke verklaring.’

Hij keek hoofdschuddend naar de verregende tuin, waarin enige witte tafels en stoelen stonden, die glommen van het water. Toen hij de motor afzette en het contactsleuteltje in zijn zak stak, hoorden ze het ruisen van de regen.

‘De dunne stem van de regen...,’ zei Daphne. ‘Zal ik mijn regenjas pakken?’

‘Welnee. Met drie sprongen ben je binnen. Daar gaan we!’

Toen ze in het café stonden zei Daphne: ‘Ik dacht ineens: als Bob hier nu eens zat.’

‘De hemel beware ons!’ Nol keek zoekend rond en streek met beide handen over zijn haar, dat bij het bespringen van de stoep door een windvlaag naar voren was gewaaid. ‘Wat vind je van daar achteraan?’

‘Ja leuk. Gezellig is het hier. En deftig. Een beetje kitsch hier en daar.’

‘Het vertrouwde interieur van respectabele koffiehuisen. Zijn we het eens over

koffie? Vervult de gedachte, dat het thans nog niet eens een jaar geleden is, dat ik jou als enigszins haveloos schoffie het terras van een soortgelijk respectabel koffiehuis op voerde, jou ook met een lichte verbazing?’

‘Gos, ja. Hoe is 't mogelijk.’

‘En ik mag zeggen, dat je verschijning ook thans de aandacht trekt.’

‘Mag dat? Mijn moeder zou zeggen, dat ik al verwaand genoeg ben en dat het helemaal niet nodig is... enzovoort. Typisch, soms lijkt u jonger dan Bob.’

‘Dank je, kind, dat is lief van je. Als 't waar is, lijkt me dit een eerlijke speling van de natuur. Per slot van rekening ben ik maar een gewone koopman, en Bob is een rijkelijk bedeed genie. Wil je iets eten of snoepen bij de koffie?’

Hij knikte de kelner toe, die naar hun tafel kwam. Daphne bedankte glimlachend en keek met stralende blikken rond. Toen Nol twee filters had besteld, schoof zij wat dichters naar hem toe en zei: ‘Wat een schattige kinderen... en zo zoet.’

Hij volgde de richting van haar blik. In een hoek bij het raam zat een groepje volwassenen, waartussen twee kinderen bijna schuil gingen. Het oudste kind, een meisje van ongeveer acht jaar, had merkwaardige korte blonde schapenkrulletjes rond een fijngevormd, al wat levenswijs snoetje. Het jongetje leek een jaar of vijf en had een parmantig borstelkuijfe boven zijn blozende gezicht. De kinderen amuseerden zich op een bescheiden, welhaast onkinderlijk rustige wijze.

‘Zo zijn de kinderen, hier en in Frankrijk,’ zei Nol. ‘Of 't voor hen leuk is, dat is een andere zaak, maar ze zijn vrijwel allemaal welopgevoed, en in het bijzijn van volwassenen heel goed gedresseerd. Noteer het in je opschrijfboekje. Ze zijn ook meestal heel zorgvuldig gekleed en gekapt en dragen zomers handschoentjes. Stampen, schreeuwen, gillen en iedereen hinderen is er niet hij.’

‘Mamma had het me wel gezegd, maar dingen die je al weet te zien, is reuze opwindend.’

Daphne krabbelde snel enkele regels en keek toen weer naar de kinderen. Nol stak een sigaret op. Het kleine meisje was opgestaan en liep achter de anderen langs naar de andere kant van de tafel. Zij droeg een wijd uitstaand, zeer kort rokje en had mooie lange benen.

‘Is ze niet schattig?’ croonde Daphne. Zij schreef nog enige regels.

‘Ja. Maar hier en daar een vuile veeg is ook wel leuk. Is je slaap verdwenen?’

Daphne knikte lachend en speelde met haar blocnote.

‘Heeft u dat ook wel eens,’ zei ze plotseling geanimeerd, ‘dat u een halve nacht wakker ligt en denkbeeldige gesprekken houdt?’

‘Nee, niet dat ik weet. Heel vroeger misschien wel eens. Als je niet kunt slapen lijkt het me een geestvolle bezigheid, maar om er voor wakker te blijven... Je kunt de

antwoorden wel fantaseren, maar je weet toch niet zeker, wat Bob zou antwoorden.’

‘Wie zegt, dat ik alleen met *Bob* denkbeeldige gesprekken heb gevoerd?’

‘Ga verder. Wacht niet op mijn antwoord.’

‘Ik heb zelfs een lijstje gemaakt van dingen, waar ik met u over wilde praten...’

Nol tilde de filter een eindje op en schudde plagend-bedenkelijk zijn hoofd.

‘Zou het mogelijk zijn, dat u ook zo'n lijstje heeft... in uw hoofd of agenda?’ Zij keek hem ondeugend aan en neuriede een wijsje mee, dat uit een voor hen onzichtbaar radiotoestel zacht door het café klonk.

‘Onmogelijk is dat niet.’ Zijn gezicht was vriendelijk maar ondoorgrondelijk. ‘De dag is nog steeds jong. Vanavond na het diner zal ik mijn agenda en hart openen.’

‘Het opwindende van die denkbeeldige gesprekken is, dat je dan allerlei dingen zegt, die je in werkelijkheid nooit zegt.’

Ik kan ook plagen, zeiden haar ogen. Zij tilde het deksel van haar filter op en zag, dat het water geheel was doorgelopen.

‘Dat klinkt nogal triest... Je zou die dingen ter afwisseling eigenlijk maar eens wél moeten zeggen!’

‘De mijne is helemaal doorgelopen.’ Zij zette de filter op het dekseltje en deed suiker en melk in haar koffie.

‘De mijne is nog maar op de helft,’ zei Nol klagend. ‘Maar wacht niet op mij. Zelfs in het koffiedik is jouw levenstempo anders dan het mijne.’

Daphne lachte aanstekelijk en ging daarna onverstoorbaar verder. ‘Bob schreef mij eens, dat het juist uw stokpaardje is, dat zelfs de beste vrienden elkaar niet alles zeggen.’

‘Dat is ook zo. Maar soms komt een mens in opstand tegen zijn eigen stokpaarden. Overigens is dit *mijn* stokpaard, niet het jouwe. Laat je door mijn zwijgzaamheid niet weerhouden. Vergeet ook niet, dat dit tevens met de leeftijd verband kan houden. Als jij over vijftig jaar wellicht eindelijk een beetje grijs begint te worden, vertel je ook niet alles meer, hoop ik.’ Hij morrelde ongeduldig in de koffiefilter.

‘Wat schattig,’ zei Daphne plagend, ‘dat uw geduld niet volmaakt is. En dit was nog wel zo'n schitterende kans voor een preekje. Elke leraar zou hiervan watertanden.’

‘Dat was nu juist mijn fout!’ Nol lachte luid. ‘Mijn liefde voor de koffie won het van mijn opvoedkundige aspiraties. Maar ga verder... en drink eerst wat.’

‘Beste jongens en meisjes,’ bromde zij, ‘zo zien jullie, hoe het geduld wordt beloond. Wacht rustig jullie tijd af, en doet geen voorbarige dingen, die de koffie des levens toch maar bederven.’

‘Maar je bent subliem, een geboren jeugdleidster! Luid applaus!’

‘Van de banken der bangebroeken. Maar ergens zou een Daphne opstaan en zeggen: Ja maar... vaak is de koffie slap, als je wacht tot al het water is doorgelopen. En juist die eerste beetjes zijn zo sterk en geurig... Als je die opsnoept heb je in elk geval het beste gehad, gesteld dat de rest waterig is. *Notre vie c'est maintenant*, aldus de existentialisten, aldus een verschrikkelijk opwindend gedicht van een zekere Prévert, die dat twee kinderen van vijftien jaar laat zeggen, die zitten te knuffelen op een trap. Maar daar horen de beste jongelui pas over 50 jaar meer van. O, oom Nol, is het leven van veel mensen niet net oudbakken koffie met veel te veel water? Wat zou u daar op antwoorden, als het nu eens vanavond na het diner was?’

Hij deed vergeefse pogingen, zijn gezicht in de plooi te houden, en schudde van het lachen.

‘Heel veel mensen houden van slappe koffie met veel water, mijn lieve kind. Zij vinden sterke koffie... vies. En als het nu vanavond na het diner was, zou ik zeggen, dat mijn persoonlijk plezier wel enigszins getemperd zou worden als ik, genietend, zeker wist, dat dit ten koste zou gaan van mijn koffie van straks, of dat ik, na het snel opdrinken van de krachtige eerste slokken, straks de tamme rest niet meer zou lusten, vooral als ik wist, dat het alles was wat ik kreeg. Maar hier begint, natuurlijk, de overigens snedige vergelijking last van mankheid te krijgen. Maar toch, als ik het *wist*... dat voorschotten later de spoeling dun zouden maken... En dan, dat *notre vie c'est maintenant* zou ook een uitvlucht voor gebrek aan zelfbeheersing kunnen zijn. Maar dat de zaak zo eenvoudig niet is, dat ben ik met je verontwaardigde kijkers eens. Moet je dit niet opschrijven?’

‘Dit werd reeds opgeschreven,’ zei Daphne met een buiging.

‘Corresponderen jullie veel over deze ernstige zaken?’

‘Bij vlagen heel veel. Soms zit ik halve nachten te schrijven en Bob ook. Wat u daarnet zei: *de tamme rest niet zal lusten*, dat kwam helemaal uit het puntje van uw hart hè?’

Zij dronk haar koffiekop leeg en keek hem ondertussen onderzoekend aan, haar wenkbrauwen hoog opgetrokken.

Nol knikte en glimlachte ernstig.

‘Ik zal het noteren voor vanavond,’ zei ze.

De beide kinderen waren, terwijl Nol en Daphne praatten, hand in hand voorbij gekomen en kwamen nu weer te voorschijn uit een zijdeur. Ze trippelden met ernstige gezichtjes voorbij. Daphne ving de blik van het kleine meisje en wisselde een glimlach met haar.

Nol vroeg, of hij nog wensen kon vervullen. ‘Dan op naar Brussel,’ zei hij, toen Daphne bedankte. ‘Daar zie je heel veel van zulke lieve kindertjes.’

Toen ze Brussel naderden hield het eindelijk op met regenen. Daphne was verrukt over de omgeving en Nol maakte met opzet een omweg, om haar te laten genieten van het uitzicht op het hoog gelegen stadsgedeelte met het Paleis van Justitie,

‘Zolang je Parijs niet hebt gezien, is 't hier een paradijs,’ zei hij.

‘Dit is pas een plek om een stad te bouwen,’ verzuchtte Daphne.

‘Wil je aan de rand van de stad in bosrijke omgeving slapen of in de stad?’

‘In de stad! Met zoveel mogelijk lawaai en overal lichtjes. Ik heb gehoord dat hier alles weer brandt. Bij ons is het nog steeds om de honderd meter een lantaarn en alle etalages zijn donker. Ik was acht, toen ik de laatste keer een normale winkelstraat bij avond zag.’

‘Ik begrijp het. Als je geen al te grote honger hebt, rijden we om, de hoogte in.’

‘Heerlijk! Daar wil ik graag een week voor vasten. O, zo maar huizen die boven elkaar staan... straten die steil oplopen!’

Nol keek telkens snel opzij naar haar opgetogen gezicht, met de enthousiaste donkere ogen, die alles gretig verslonden.

‘In mijn studententijd,’ vertelde hij, terwijl ze door een vlak stuk reden, ‘was het een tijdlang een rage om beschrijvingen te geven van de Hemel, zoals men die zich het plezierigst voorstelde. De jouwe zou denk ik uit een drukke, schilderachtige stad bestaan, die net als Rome op zeven heuvels was gebouwd.’

‘Ja. En iedereen liep dag en nacht door de straten, die 's avonds mooi verlicht waren. Het regende nooit, behalve kort voor zonsopgang een enkel buitje, en het was er nooit te warm en nimmer koud. Iedereen was luchtig en flatteus gekleed; lelijke, grauwe mensen bestonden niet meer.’

‘In het Paradijs liepen de mensen bloot.’

‘Dat is zo 't zelfde. Mode is zóóó opwindend. Nu goed, op zondag lopen alle mensen in hun stemmige blootje naar de kerk en de schouwburg, het hemelse voetballen, de concerten, maar op gewone dagen is iedereen leuk gekleed.’

‘Is iedereen even oud?’

‘Welnee! Niemand is jonger dan vier of ouder dan veertig. Wie veertig is wordt negenendertig in hetzelfde tempo en zo weer vier, en als ie vier is gewoon langzamerhand weer veertig, en zo maar door. Zodoende worden de ouders de kinderen van hun kinderen, en de kinderen worden de ouders van hun ouders. Zo blijft het allemaal spannend.’

‘Is iedereen getrouwd?’

‘Iedereen is getrouwd, ook de kinderen van vier hebben een vriendje of vriendinnetje. Niemand is eenzaam. Maar de mensen spelen ook met anderen, net als bij dansen en schaatsen en tennissen en zo. Er is geen beperking, geen

schaamtegevoel en niemand doet stiekem. Als je vier bent, moet je allerlei dingen opnieuw leren, ook minnekozen. Dat kijk je van de anderen af en je krijgt les van grote kinderen, van je ooms en je ouders.’

‘Worden er geen kinderen meer geboren?’

‘Nee, die zijn er genoeg. Pijn en ziekte zijn afgeschaft.’

‘Het grootste wonder zou zijn, dat niemand zich ooit verveelde of blasé werd.’

‘Welnee. Angst, bange voorgevoelens en piekeren over later zijn er dan ook niet meer. Daar zou ik u wel van genezen, als ik tante Daphne en u neefje Nol was.’

‘En dan, op zekere dag, zouden we allebei even oud zijn. Vervolgens werd ik drieëntwintig en jij eenentwintig en Bob? Zeventien? Zou dat dan een driehoeksdrama worden of zo?’

‘Ach nee, dan was Bob voor een jaar of wat onze zoon en speelden wij vadertje en moedertje en amuseerden ons geweldig. Al die combinaties zouden zo spannend zijn, dat niemand zich ooit verveelde. Denk u eens in: het zou nooit voor *altijd* zijn! Er kwam ook weer een tijd, dat Bob veertig was en ik zesendertig en u en tante Bettina kleuters. En een tijd, dat ik ouder was dan Bob en toch zijn vrouw, allemaal afwisselend...’

Zij veerde enige malen enthousiast op en neer, meegesleept door haar eigen fantasieën, wat haar niet belette ondertussen naar alle kanten te kijken. ‘Op die manier hoeft niemand iets waardevols of leuks te missen, zoals nu. Je moet nu aldoor kiezen. En wat je niet kiest, lijkt later dikwijls ineens heel erg de moeite waard! Bob vindt dat ook zo'n ramp. Hij vindt het leven zo beperkt en eenzijdig. Hij zou zo graag een poos echt clochard zijn, of helemaal niet muzikaal, of helemaal niet verliefd maar juist heel stijf en bangelijk en dan alles opsparen, bijvoorbeeld tot je dertigste. Of tramconducteur of piloot... In mijn hemel mist niemand iets. Wat je niet koos, komt desgewenst later aan de beurt. Wie oud wordt zegt: het is heerlijk veertig te worden. Wie jonger aan het worden is zegt: ik voel mij elke dag jonger worden, wat een genot... binnenkort ga ik weer touwtje springen en wat heerlijk, dat ik toen mijn vlieger heb bewaard en mijn knickers. Wordt u er helemaal weemoedig van, oom Nol?’

‘Verschrikkelijk. Mag ik ook een paar voorstellen doen? Als je dan toch *alles* krijgt, wat je niet heb gekozen of niet was, dan stel ik voor, dat je na zo'n serie, als je weer vier jaar bent, ook van sekse verandert. In de nacht dat je het jongst bent, verander jij in een jongetje en de jongens veranderen in meisjes. *Dat* is pas afwisseling! En er is nog meer. Wie blank was wordt een negertje, en in de volgende serie een Chinees. En Hitler wordt wakker als een Joods meisje en Mussolini als een Abessijns krullekopje en alle Zuidafrikaanders worden Bosjesmannetjes en

Zoeloevrouwtjes en alle Amerikanen en Engelsen worden eerst negers en daarna Roodhuiden. Zendingen worden Balinese danseresjes. Stalin ontwaakt als het liefvallige dochtertje van een multimiljonair.’

‘Maakt u van mijn Hemel geen strafkamp?’

‘Welnee... iedereen wordt met het grootste plezier anders. Dacht je, dat Stalin diep in het puntje van zijn hart niet dolgraag dat liefvallige dochtertje zou willen zijn? Denk je, dat de mensen met zwarte kousen eigenlijk niet veel liever *haasja!* riepen dan *foei!* en *Sur le pont d'Avignon on y danse* zongen dan... nu ja, wat ze nu in hun kerkjes zingen. Vooral, als de Apostelen het voorbeeld gaven. Ken je dat vers uit die symfonie van Mahler? Neen? Hè, eindelijk! Vraag er Bob maar eens naar. Ik meen, dat het aan *des Knaben Wunderhorn* ontleend is. ‘Kein weltlich Getümmel / Hört man im Himmel / Wir führen ein englischen Leben / Sind dennoch ganz lustig daneben. / Wir tanzen und springen / wir hüpfen und singen! / Sanct Peter im Himmel sieht zu.’ En zo maar voort. Mahler werd vijf jaar niet gespeeld. Goebbels wordt dirigent van een hemels orkest, dat aldoor Mahler speelt, en ontaarde muziek van Hindemith...’

‘In een zaal met decoraties van Mondriaan, Klee en Kandinsky. U een hemelse bonbon?’

Terwijl ze verder fantaseerden aten ze de rest van de bonbons op, waarbij Daphne Nol voerde en telkens naar alle kanten keek om niets te missen. Ze veegde zijn mond af met een geparfumeerd zakdoekje en zei, dat neefje Nol een flink jochie was en babbelde opgewekt verder over haar Hemel.

Maar op het grote plein voor het stadhuis, waar ze uitstapten om de sprookjesachtige huizen en gebouwen beter te kunnen zien, verstomde Daphnes opgewekt gebabel. Haar mond ging wijd open van verrukte verbazing, terwijl zij eerst snel en daarna steeds langzamer in de rondte draaide.

‘Het is allemaal veel mooier dan op de plaatjes,’ zei ze halfluid. In het westen begon de lucht al rossig te worden. De grauwe regenwolken waren verdwenen. Het was stil op het plein, dit uur van de dag. Er woei een zachte oostenwind.

‘Een feestwind,’ zei Daphne, nadat Nol haar nog enige bijzonderheden had gewezen. ‘Ik voel me zo gek gelukkig.’ Zij strekte haar blote armen naar de lichte avondhemel.

‘Ik ook,’ antwoordde Nol, ‘doch tevens zeer hongerig. Ga je mee?’